

Vad tycker deltagarna om samhällsorienteringen?

En intern uppföljning av kursen i samhällsorienteringen i Göteborgs Stad.

Årsrapport 2016

Foto: Lotta Duse

SAMMANFATTNING

Kursen i samhällsorientering, har erbjudits för nyanlända sedan 2008, och är en av insatserna för att underlätta nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet i Sverige. För att nå framgång med kursen är det avgörande att vi som utbildningsansvariga förstår nyanländas behov och tar reda på vilka kunskaper som är viktiga för dem. Vi följer därför regelbundet upp vad deltagarna tycker om kursen och sammanställer resultatet i en rapport. Denna rapport presenterar resultaten från 2016 och baseras på den utvärderingsenkät som alla deltagare svarar på under kursens sista lektion (block 20) samt gruppintervjuer. Rapporten utgår från 989 svar.

Resultatet av utvärderingen är en viktig del i arbetet med att förbättra verksamheten och ger samtidigt för samarbetsaktörer och andra som möter målgruppen att få inblick i vad deltagarna tycker om kursen i samhällsorientering.

Utvärderingarna för året 2016 visar att deltagarna är fortsatt mycket nöjda med kursen i samhällsorientering. Kursens innehåll uppskattas och många av deltagarna menar att kursen varit en viktig del i deras etablering i Sverige. Flera skulle vilja haft möjligheten att starta kursen tidigare.

Undersökningen visar att samhällsinformatörerna är mycket uppskattade och att de har stor betydelse för deltagarna. Förutom att kursen ges på deltagarnas modersmål har också informatörerna själva erfarenheter från att vara nyanländ och kan relatera till deltagarnas situation i det nya landet. Det är också en styrka att informatörerna har kunskap om den kultur och det samhälle deltagarna kommer ifrån. På så vis fungerar samhällsinformatören som en brobyggare deltagaren och det svenska samhället. Många lyfter också betydelsen av informatörens roll för skapa dialog och att styra diskussioner.

I fokusgrupperna lyfter deltagarna särskilt fram betydelsen av att förstå hur lagar och regler och myndigheter fungerar i Sverige och menar att kursen här fyller en viktig funktion för deras möjligheter att snabbare integrera sig i samhället. Deltagarna uppger att alla ämnen är viktiga men liksom tidigare år framkommer i samtliga språkgrupper att man vill fördjupa sina kunskaper inom arbetsmarknad, utbildning, boende och hälsa. Här önskar man att fler professionella kommer och föreläser för att ytterligare kunna ge svar på de frågor deltagarna har. Utvärderingen visar att de studiebesök och övriga frivilliga kurser och föreläsningar som erbjuds är mycket uppskattade.

Integrationscentrum kommer att fortsätta lägga stort fokus på arbetet med att säkra undervisningens kvalitet. Det gäller både den pedagogiska dimensionen och det som rör undervisningsmaterialet. För att möta deltagarnas individuella behov av att öka sina kunskaper inom valda områden har man under året anordnat ett flertal frivilliga kompletterande aktiviteter.

Som en bilaga till denna rapport tilläggs en sammanfattning av fokusgruppsintervjuer med deltagare om jämställdhet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	2
1. INLEDNING	4
1.1 Underlag för rapporten	4
1.2 Bakgrundsvariabler	5
<i>Kön</i>	5
<i>Språk</i>	5
<i>Utbildning</i>	6
<i>Ålder</i>	6
<i>Tid i Sverige</i>	6
2. RESULTAT	7
2.1 Kursen som helhet	7
2.2 Kursens olika teman	8
2.3 Önskemål om fördjupande samhällsorientering	11
2.4 Undervisning och material	12
3. SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDER	14
Exempel på deltagarnas förbättringsförslag 2016	15
Bilaga 1 - Fokusgrupper om jämställdhet	16

1. INLEDNING

Kursen i samhällsorientering är en av insatserna för att underlätta nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet. Med nyanlända avses här personer som nyligen fått uppehållstillstånd och därmed har rätt att gå utbildningen. I Göteborg är det kommunen som själva ansvarar för kursen sedan 2008.

Syftet med kursen är att ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället, och att lägga en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Genom att tidigt få kunskap om hur det svenska samhället fungerar ökar individens egenmakt och risken för att hamna i beroendeställning minskar.

Kursen som omfattar 60 undervisningstimmar är fördelad på 20 lektioner och utgår från åtta olika teman. Utöver detta har Göteborgs Stad valt att utöka antalet undervisningstillfällen med studiebesök och gästföreläsningar. Vanligen går deltagarna kursen en halvdag i veckan, men det erbjuds även tempokurs på två halvdagar i veckan.

För att bidra till de nyanländas framgång i kursen är det avgörande att vi som utbildningsansvariga förstår deras behov och tar reda på vilka kunskaper som är viktiga för dem. Resultatet av utvärderingen är samtidigt en viktig del i arbetet med att förbättra verksamheten. Vi följer därför regelbundet upp vad deltagarna tycker om kursen och sammanställer resultatet i en rapport. Genom rapporten får samarbetsaktörer och andra som möter målgruppen en inblick i vad deltagarna tycker om kursen i samhällsorientering. Det här är den åttonde rapporten i ordningen och sammanfattar resultaten för året 2016.

Som en del av aktiviteterna kring ”Göteborg ska vara en jämlik” stad har Integrationscentrum under 2016 valt att närmare undersöka hur deltagarna i samhällsorientering relaterar och förhåller sig till jämställdhet. En sammanställning av intervjuerna presenteras i den bilaga som tillhör rapporten men nämns även i själva rapporten.

De som undervisar i samhällsorientering kallas för samhällsinformatörer men omnämns i texten även med förkortningen informatörer.

1.1 Underlag för rapporten

Underlaget för rapporten baseras på den utvärderingsenkät som deltagarna svarar på under kursens sista lektion (block 20), samt gruppintervjuer som äger rum vid olika tillfällen under kursens gång. Utvärderingsenkäten består av 27 frågor och påståenden utifrån vilka deltagarna får värdera kursen. Enkäten är översatt till sex språk: arabiska, dari, engelska, persiska, somaliska och tigrinja. Totalt 989 svar ligger till grund för denna rapport.

Under 2016 genomfördes sju fokusgruppsintervjuer på språken arabiska (tre grupper), somaliska, dari, tigrinja och persiska. I tre av grupperna ställdes generella frågor om deras upplevelse av kursen och i fyra grupper ställdes frågor med fokus på jämställdhet utifrån följande perspektiv: Vad innebär jämställdhet? Jämställdhet i klassrummet Hur upplevs jämställdhet i vardagen? Grupperna bestod av sex till åtta deltagare, jämt uppdelat mellan män och kvinnor och

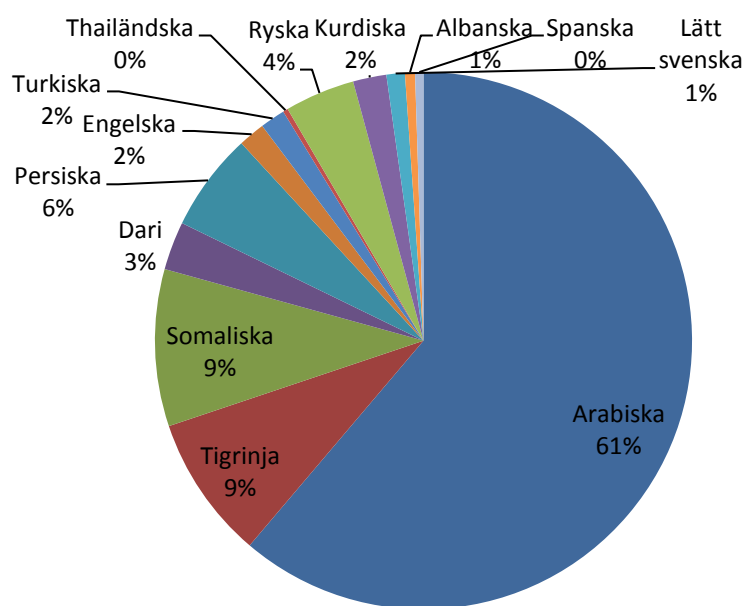
genomfördes med personal från Integrationscentrum samt en tolk som översatte deltagarnas resonemang. En och samma intervjuguide och frågor användes som utgångspunkt för samtalen. Intervjuerna var semistrukturerade och möjlighet till följdfrågor och viss utsvävning i resonemangen gavs. Det innebär att diskussionerna under gruppintervjuerna har varierat utifrån hur deltagarna har styrt samtalet.

1.2 Bakgrundsvariabler

Nedan presenteras deltagarna utifrån kön, språk, ålder och utbildningsbakgrund.

Språk

Fördelningen mellan språkgruppen påminner om den från föregående år. Gruppen arabisktalande har fortsatt ökat och utgör nu 61 procent av de deltagare som svarat på utvärderingsenkäten 2016. Detta innebär att denna språkgrupp kommer få stor påverkan på det övergripande resultatet. I de fall resultatet visar på större skillnader mellan språkgrupperna diskuteras detta i analysen.

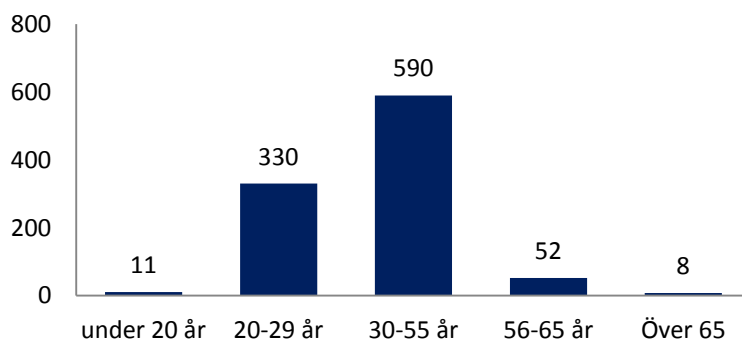

Kön

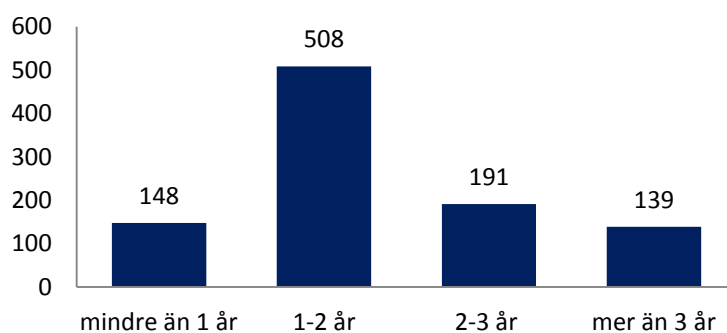
Ålder

Kursens målgrupp är personer mellan 20-65 år.

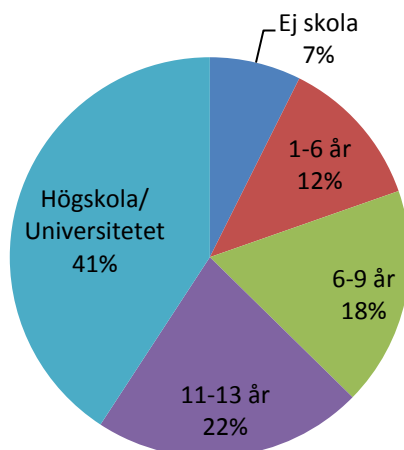
Tid i Sverige

Under 2016 ser vi att deltagare har befunnit sig i Sverige under en längre tid än tidigare när de börjar samhällsorienteringen. Antalet personer som varit i Sverige i två år eller mer har ökat med nio procent sedan höstterminen 2015. Majoriteten svarar att de varit i Sverige mellan ett och två år när de börjar på samhällsorienteringen.

Utbildning

Vi kan se att deltagare som kommer till samhällsorienteringen har högre utbildningsnivå än tidigare. Jämfört med ht2015 har personer med högskolebakgrund ökat med 13 procent. Totalt har nästan 65 procent av alla deltagare gymnasial- eller eftergymnasial utbildning.

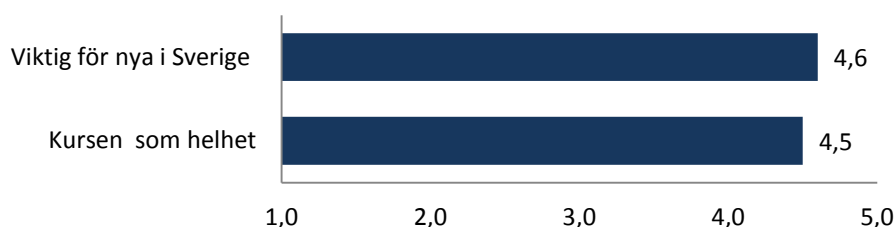

2. RESULTAT

I detta avsnitt presenteras resultaten från utvärderingsenkäterna och fokusgrupperna. Rapporten börjar med att beskriva deltagarnas upplevelse av kursen som helhet. Detta följs med ett avsnitt där deltagarna bedömer de kunskaper som erhållit under kursens åtta teman och vidare inom vilka områden de vill fördjupa sig. Därefter följer ett avsnitt med deltagarnas upplevelse av undervisningen, dess metod och material. Resultaten varvas med reflektioner och analys. Slutsatser och åtgärder baserade på rapportens resultat presenteras avslutningsvis i kap 3.

2.1 Kursen som helhet

I utvärderingen svarar deltagarna på vad de tycker om kursen som helhet samt hur viktig de bedömer att kursen är för personer som är nya i Sverige.

Resultatet visar tydligt att deltagarna tycker kursen är givande och att den förmedlar viktig kunskap till nyanlända personer i Sverige. 92 % anser att kursen som helhet är bra eller mycket bra och 93 % anser att kursen är viktig eller mycket viktig för personer som är nya i Sverige.

För att få ytterligare förståelse för hur deltagarna upplever kursen ombuds deltagarna markera ett eller flera påståenden som överensstämmer med deras upplevelse.

Resultatet följer samma mönster som tidigare år och visar att kursen uppfyller flera syften. Deltagarna har en positiv upplevelse av kursen och tycker att det varit roligt. De anser att kursen är viktig för att få information om hur samhället fungerar, att den är intressant och att informationen har förmedlats på ett bra och givande sätt. Många upplever att man diskuterat mycket under lektionerna och att balansen mellan information och dialog varit bra. En deltagare säger att kursen lett till nya insikter: *"Information they say is power. Everyone need information, the course is very important for everyone especially we foreigners. The course is an eye opener for me, so I recommend it for others too"*.

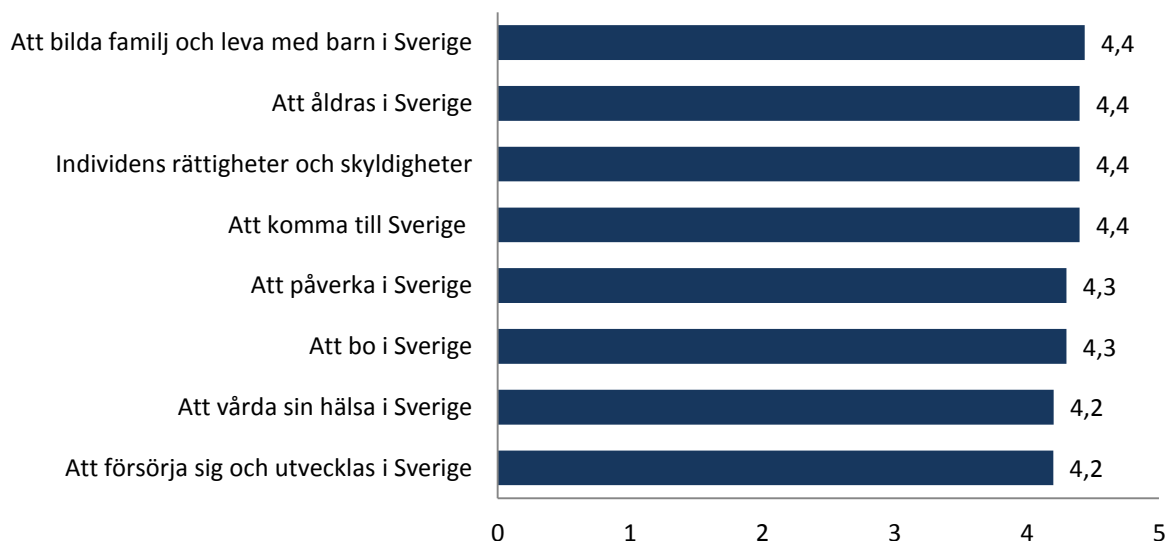
Flera deltagare uppger att de hade behövt informationen som ges i kursen i ett tidigare skede, eller redan under asyltiden. En person skriver i en kommentar att *"Det är bra att det finns samhällsorientering. Men om ni ger oss första tid när man kom i Svarige det blir bättre. Eftersom ni ger oss samhälle efter tid. Om man vet på första tid kan man få inte problem så mycket tänker jag"*. Utvärderingen visar att majoriteten av deltagarna har varit i Sverige i mellan ett till två år vid innan de gått klart kursen. Vi ser också att antalet personer som varit i Sverige i mer än två år har ökat med nio procent sedan höstterminen 2015. Detta har troligen att göra med långa handläggningstider hos Migrationsverket samt den process som följer med etableringsplanen. Integrationscentrum har idag inget uppdrag att utföra kursen för asylsökande men är medvetna om vikten av att få relevant information, och verktyg för att påbörja ett liv i Sverige, i ett tidigt skede.

En knapp tiondel av alla som fyllt i enkäten, 90 personer, anser att tempot varit för långsamt. Det är också något som framkommer i både intervjuer och kommentarer, att deltagarna vill ha en mer intensiv kurs där man träffas oftare och gör klart kursen på kortare tid.

Resultatet visar också att många ser fram emot att komma till Integrationscentrum och träffa de andra deltagarna. Detta ser vi som särskilt positivt då Integrationscentrum har en vision om att fungera som en social mötesplats för lärande möten.

2.2 Kursens olika teman

Kursen i samhällsorientering är uppdelad i åtta teman som syftar till att deltagarna utvecklar kunskap om mänskliga rättigheter och demokratiska värden, rättigheter och skyldigheter för individen, hur samhället är organiserat samt det praktiska vardagslivet. Vi vill veta hur deltagarna uppfattar sina kunskaper inom de olika ämnena och frågar därför hur nöjda de är med de kunskaper som kursen gett.

Det övergripande resultatet visar inte på några stora skillnader mellan kursens olika teman. Samtliga teman rankas högt och resultatet visar att deltagarna är nöjda eller mycket nöjda med den information de fått i kursen.

Mest nöjda är de med de teman som handlar om att bilda familj, att åldras, att komma till Sverige och individens rättigheter och skyldigheter. Resultatet visar att deltagarna också är nöjda med den kunskap de fått om att påverka i Sverige samt om att bo i Sverige. Något lägre bedömer de sina kunskaper om de teman som handlar om att vårda sin hälsa och att försörja sig och utvecklas i Sverige.

Om att leva, bo och försörja sig i Sverige

De teman där deltagarna upplever sig sakna kunskap är starkt kopplade till en individs basala behov, det vill säga att ha någonstans att bo, att ha en inkomst, att vara vid god hälsa och att själv ha rätt att påverka sitt liv. Vi vet att situationen för många nyanlända är svår. Många är trångbodd, har inte permanenta boenden och måste ständigt leta efter nytt boende. Vi vet också att många har svårt att förstå hur det svenska sjukvårdssystemet fungerar och en del klagar också på bemötandet inom sjukvården där språket ofta är ett hinder. När det gäller att påverka sitt liv är det flera deltagare som visat intresse för att besöka aktiva politiker.

På temat om att försörja sig i Sverige är det de arabiska och persiska språkgrupperna som ger lägst betyg, 3,9 respektive 4,1. Detta får stort genomslag på det övergripande resultatet då den arabiska språkgruppen utgör cirka 60 procent av deltagarna. Vi vet att det är en utmaning för nyanlända att få en försörjning i Sverige. Flera deltagare uttrycker frustration över sin situation och upplever att det som tas upp i klassrummet inte alltid stämmer överens med verkligheten. Vissa menar att det finns en diskrepans mellan teori och praktik och upplever att trots att man gör allt som sägs på lektionen så får man inte jobb.

Flera deltagare efterfrågar mer aktiviteter kopplat till arbete, och föreslår att man bör bjuda in professionella inom området. Samma önskemål ser vi från tidigare utvärderingar varpå det sedan 2016 har pågått ett aktivt arbete för att ge nyanlända möjligheter att frivilligt fördjupa sina

kunskaper inom arbetsmarknadsrelaterade frågor men också inom andra områden. Se mer under avsnitt 2.3.

Ökad förståelse samhällets regler

I intervjuerna uppger deltagarna att ämnena kompletterar varandra men lyfter särskilt fram betydelsen av att förstå samhällets regler samt hur myndigheter fungerar. En del menar att de tidigare frågade sina vänner om specifik information i vissa frågor men att kursen ger mer utförlig och korrekt information. *"Jag har tidigare ställt frågor till vänner innan om regler och så, och nu när jag har gått kursen här så har jag insett att jag inte visste så mycket om lagarna."*

Många deltagare nämner att en stor del av den information som handlar om individens rättigheter och skyldigheter är ny. *"För att ha respekt för samhällets regler så måste man känna till reglerna"*. Exempel som ofta nämns är information kring religionsfrihet, homosexuellas rättigheter, kvinnans rättigheter och samboförhållanden. *"För oss iranska män var det bra med jämställdhetskunskapen, det gör att trycket på iranska kvinnor minskar. Tex i Iran så är det män som ansvarar för ekonomin i hemmet och här är det delat ansvar. Likaså rätten att ta hand om barnen – att det är delat."* Men även information och diskussion kring kulturella och sociala koder ger ny kunskap och upplevs viktiga för att skapa sig en förståelse för det samhälle man lever i. Ett återkommande förslag är att prata mer om hur kvinnor och män möts. *"Gärna mer information om kultur kring sociala koder för att träffa kvinnor och män emellan. Lite nyckelord, om det är möjligt att generalisera, så skulle det vara bra."*

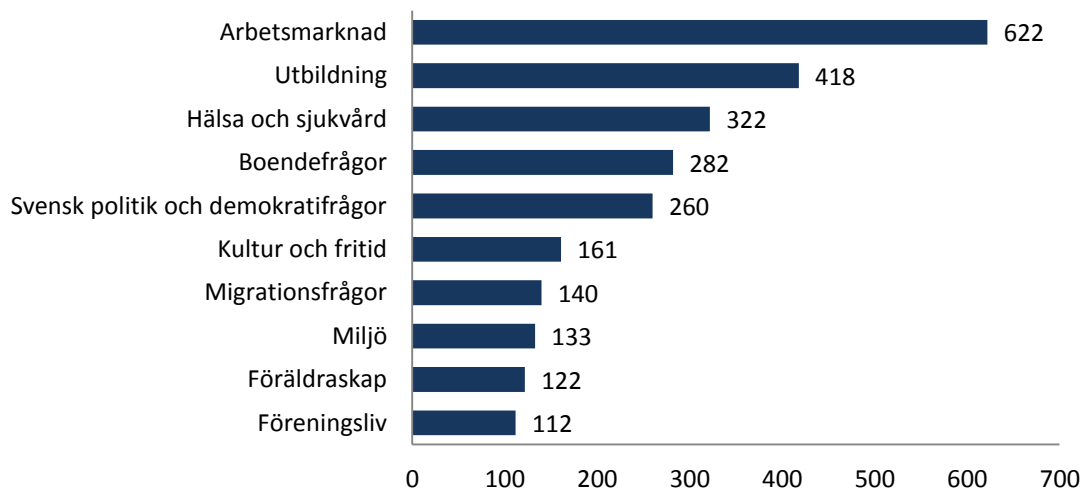
I intervjuerna kring jämställdhet framkommer tydligt att såväl männen som kvinnorna anser att det är viktigt att diskutera jämställdhet och kvinnors rättigheter. Flera menar att det är stora skillnader jämfört med sitt hemland medan ett fåtal menar att det inte är någon större skillnad. En deltagare säger att det ibland uppstår konflikter i gruppen när man just jämför Sverige med hemlandet. Exempel på andra reflektioner kring jämställdhet är ansvarsfördelning i hemmet, lika rättigheter/skyldigheter inför lagen, möjligheter till att arbeta och studera samt ökad frihet för kvinnor. Flera kvinnor uppger att de känner sig stärkta av vetskapen om sina rättigheter. Detta tyder på att lektionerna som handlar om individens skyldigheter och rättigheter samt skydd mot diskriminering och våld är särskilt viktiga. Mer från intervjuerna kring jämställdhet finns att läsa i Bilaga 1: Fokusgrupper om jämställdhet.

Att åldras i Sverige

På temat om att åldras i Sverige skiljer sig den somalisktalande gruppen från de övriga språkgrupperna. Temat får ett omdöme på 4,0 jämfört med övriga teman som ligger betydligt högre, ett resultat som såg likadant ut 2015. Vi vet att den somalisktalande gruppen i högre grad än andra språkgrupper tycker att information om att åldras är särskilt viktigt. Vår analys är därför att man inte tycker att informationen är tillräcklig och att man vill ha mer kunskap inom området. Vi behöver närmare titta på vad det är som deltagarna saknar och vill ha mer kunskap om.

2.3 Önskemål om fördjupad samhällsorientering

I enkäten ställer vi frågan inom vilket område deltagarna vill fördjupa sina kunskaper. Deltagarna kan välja mellan tio olika ämnesområden där fler än ett val är möjligt. Det finns också en möjlighet att ge egna förslag.

Resultatet av utvärderingarna visar att 60 procent av de tillfrågade deltagarna vill fördjupa sina kunskaper om hur arbetsmarknaden fungerar i Sverige. De vill även ha mer kunskap inom utbildningsfrågor och hälsorelaterade frågor. Detta är en bild vi känner igen då samma tre ämnen hamnat högt på intresselistan även i tidigare utvärderingar.

Baserat på tidigare utvärderingar har Integrationscentrum sedan 2015 utvecklat olika erbjudanden av frivilliga aktiviteter i syfte att skräddarsy deltagarnas behov. Förutom fördjupningskurser i föräldraskap och digital kompetens har deltagarna erbjudits möjligheten att gå på temakvällar med fördjupad information om utbildningar, arbetsmarknad och hälsofrågor.

Integrationscentrum har vidare utvecklat individanpassade insatser med fokus på försörjning och arbetsmarknad. Ett exempel är mentorprogrammet Vägvisaren dit ett flertal deltagare har rekryterats under året. Ytterligare exempel är de samarbeten som inletts med Trygghetsrådet och Arbetsförmedlingen Etablering. Detta har resulterat i individuell rådgivning med professionella yrkeskunniga inom arbetsmarknad, CV-workshops samt informationsträffar kring arbete och försörjning.

I samband med de frivilliga insatserna kan vi även anpassa de studiebesök och gästföreläsningar som ingår som en del av kursen. Dessa är mycket uppskattade och efterfrågas i större omfattning. Flera deltagare föreslår att de ska besöka en arbetsplats för att få mer kunskap om hur det ser ut och fungerar i Sverige men också för att skapa kontaktytor med externa aktörer. Vissa hoppas på att det kan vara en fot in på en framtida arbetsplats.

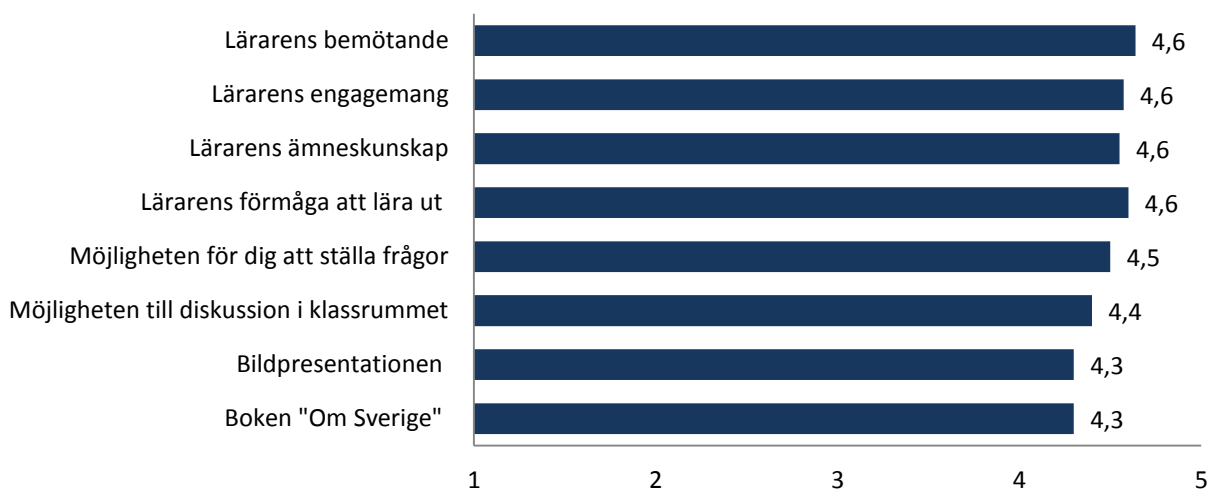
Förutom de utökade insatserna arbetar vi ständigt med att uppdatera kursens undervisningsmaterial utifrån de önskningar vi ser via enkätsvaren. Det är fortsatt en viktig

uppgift för Integrationscentrum att se vilka verktyg vi kan bidra med för att underlätta individen att stärkas i sin roll.

2.4 Undervisning och material

För att uppnå framgång med kursens syfte läggs stort fokus på undervisningsmetod och material. Kursens pedagogiska metod bygger på dialog och delaktighet. Då undervisningen sker på deltagarnas modersmål skapas därför goda förutsättningar för diskussion och reflektion under kursens gång. Materialet består av boken Om Sverige samt en presentation med starkt bildfokus och med text på svenska.

För att ta reda på hur deltagarnas uppfattar metoden ställer vi frågor om vad deltagarna tycker om undervisningen med hänsyn till undervisningsmaterial, läraren prestation samt möjligheten till dialog i klassrummet.

Om samhällsinformatören

Som figuren visar ger deltagarna överlag högt betyg till lärarna och till undervisningsmaterialet. Även i majoriteten av kommentarerna samt i fokusgrupperna ser vi att deltagarna visar stor uppskattning för samhällsinformatörerna. *"Det var väldigt bra. X är en väldigt stark person. Hon försöker verkligen att få en att förstå. Hon bryr sig väldigt mycket."*

En styrka som deltagarna nämner är att informatörerna ofta ger exempel från egna erfarenheter och att de kan känna igen sig i deltagarnas situation. *"De använde sig själva som exempel, hur de hade haft det i Sverige i början om hur barnen hade det osv, det gjorde att det fanns en gemenskap."* Deltagarnas förtroende för informatören har stor betydelse för känslan av trygghet och påverkar hur dialog ser ut i klassrummet. Många frågor som ställs utgår ifrån individens personliga erfarenheter och det är därför viktigt att deltagaren känner sig trygg med att ta upp sina funderingar. Det är genom deltagarnas frågor och genom dialog som nya insikter skapas.

Resultatet visar att deltagarna är i sin helhet nöjda med möjligheten att ställa frågor under kursens gång. Vi ser dock att de persisktalande grupperna är något mindre nöjda med möjligheten att ställa frågor i klassrummet än övriga språkgrupper. I den fokusgrupp på persiska som gjorts under höstterminen säger deltagarna att de nästan enbart diskuterat i helgrupp och upplever att

det varit positivt. En risk är dock att de personer som är mindre bekväma med att prata i helgrupp kanske pratar mindre och inte lyfter sina frågor och funderingar. Eftersom det under lektionerna ofta ställs många frågor är det viktigt att informatören styr samtalet och ser till att alla får utrymme. *”Samtalsledarens roll är väldigt viktig i klassrummet – hur de för talan mellan deltagarna. Just våra lärare var väldigt duktiga på detta, de pratade på ett sätt så att det aldrig blev tråkigt.”*

Även fokusgrupper på persiska och arabiska lyfter informatörernas betydelse för diskussion och motivation och pekar just på vikten av samhällsinformatörens förmåga att styra diskussionen så att man håller sig till ämnet. Enstaka kommentarer menar att det underlättar när grupperna är mindre heterogena. Andra föreslår att grupperna kan fördelas utifrån utbildningsnivå för att skapa ett bättre diskussionsklimat. Här vet vi att det är utmaning för samhällsinformatören att undervisa heterogena grupper.

Om kursmaterialet

Liksom tidigare mätningar ser vi att även bildpresentationen och boken 'Om Sverige' är uppskattade även om de får något lägre betyg. Här tror vi att det finns ett samband med de önskemål deltagarna uttrycker för att utöka kursen med mer praktiska inslag i undervisningen.

Enheten arbetar systematiskt med att förbättra och uppdatera materialet så att det är aktuellt och relevant för deltagarna. Under 2016 har en ny version av boken 'Om Sverige' tagits fram. Boken finns idag digitalt på 14 språk men i utskrivet format endast på svenska och arabiska. Vi ser i kommentarerna att flera språkgrupper efterfrågar boken på sitt modersmål i utskrivet format eftersom de anser att det skulle underlätta för att studera på egen hand.

Stort fokus har också lagts på att utveckla bildpresentationen i syfte att göra den mer visuellt kommunikativ jämfört med tidigare då den innehöll mycket text på svenska. Syftet med att utöka presentationen med mer bilder är att det minskar kraven på läskunskaper och kunskaper i det svenska språket uppmärksammar i högre grad till reflektion, oberoende av deltagarens bakgrund.

3. SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDER

Liksom tidigare utvärderingar visat är resultaten mycket positiva även 2016. Av resultatet framkommer att kursen i samhällsorientering har stor betydelse för personer som är nya i Sverige och att den är en viktig källa till information för att förstå hur samhället fungerar. Det är tydligt att kursen uppfyller flera syften. Deltagarna tycker kursen är rolig, givande och att den förmedlar viktig kunskap till nyanlända personer i Sverige. De flesta anser att det är en bra balans mellan information och dialog och att det finns utrymme för att ställa frågor. Detta menar deltagarna har bidragit till nya insikter. Integrationscentrum uppfattas också som en social mötesplats där man ser fram emot att träffa de andra deltagarna.

Många deltagare anser att de behövt samhällsorienteringen i ett tidigare skede, redan under asyltiden. Under året kan vi dock se att deltagarna som kommer till kursen i samhällsorientering generellt har befunnits sig i Sverige under en längre tid än tidigare. Majoriteten har varit i Sverige i ett till två år och har sannolikt redan kommit i kontakt med många av de frågor som tas upp på kursen. Här är det viktigt att se hur vi bättre kan möta deltagarnas behov genom samverkan med andra aktörer i etableringsprocessen såsom ArbVux, SFI och Arbetsförmedlingen för att bättre möta de behov som deltagaren har för att på bästa sätt etablera sig i det svenska samhället. Vi känner sedan tidigare till det önskemål om att gå kursen på kortare tid och har under 2017 som mål att öka antalet tempogrupper.

Utvärderingarna visar att samhällsinformatörerna är mycket uppskattade och att de har stor betydelse för deltagarna. Förutom att kursen ges på deltagarnas modersmål har också informatörerna själva erfarenheter från att vara nyanlända och kan relatera till deltagarnas situation i det nya landet. Det är också en styrka att informatörerna har kunskap om den kultur och det samhälle deltagarna kommer ifrån. På så vis fungerar samhällsinformatören som en brobyggare deltagaren och det svenska samhället. Många lyfter också betydelsen av informatörens roll för skapa dialog och att styra diskussioner. Eftersom det är en utmaning för samhällsinformatören att undervisa heterogena grupper kommer enheten framöver att diskutera alternativa gruppindelningar.

I fokusgrupperna lyfter deltagarna särskilt fram betydelsen av att förstå hur lagar och regler och myndigheter fungerar i Sverige och menar att kursen här fyller en viktig funktion för deras möjligheter att snabbare integrera sig i samhället. Deltagarna uppger att alla ämnen är viktiga men liksom tidigare år framkommer i samtliga språkgrupper att man vill fördjupa sina kunskaper inom arbetsmarknad, utbildning, boende och hälsa. Här önskar man att fler professionella kommer och föreläser för att ytterligare kunna ge svar på de frågor deltagarna har. Då de studiebesök och övriga frivilliga kurser och föreläsningar som erbjuds är mycket uppskattade kommer detta att fortsatt vara i fokus för utveckling under 2017.

Enheten arbetar ständigt med internt utvecklingsarbete. Fokus för 2017 är att ännu mer integrera och skapa en tydlig koppling mellan utveckling av utbildningsmaterial, lärplattformen och pedagogisk utveckling. Inte minst kommer koncentration läggas på metoder för att variera undervisningen och att tidigt i kursen få verktyg för att aktivera deltagarna vilket ligger i linje med deltagarnas önskemål om fler praktiska inslag i kursen. Inriktningen kommer också att ligga på kompetensutveckling inom värdefrågor men också inom de mer teoretiska ämnena

Exempel på deltagarnas förbättringsförslag

- Mer detaljerad information i vissa teman så som hur man söker arbete, boende och familj, samt mer praktiska inslag under kursens gång.
- Kortare lektioner och många vill gå oftare än en gång i veckan.
- Fler föreläsare med profession inom olika ämnen.
- Fler studiebesök och att man själv får välja vilka studiebesök man vill gå på.
- Att kursen erbjuds för yngre och asylsökande.
- Mer film, animation eller andra praktiska inslag i kursen.
- Dela upp grupperna utifrån ålder, utbildning och kön.
- Införa test för att se vad deltagarna lärt sig.
- Översätta Boken om Sverige till fler språk.
- Förslag för förbättring av hälsa från fokusgrupp: mer information om tandvård.
- Andra ämnen som deltagare vill veta mer om är körkort, studieteknik, jämställdhet, sociala koder mellan kvinnor och män, myndigheter, vårdcentraler, föräldraledighet, bil- och cykelkörning, vardagsliv, polisen etc.

Bilaga 1 - Fokusgrupper om jämställdhet

Jämställdhet är en viktig fråga för många deltagare som går kursen i samhällsorientering. Det märks på flera svar i intervjuer med deltagare.

"Lagen i våra länder säger att vi är lika men traditionen säger något annat", "Här i Sverige är jämställdhet inte bara ord och en lag utan också verklighet" (arabisktalande kvinnor)

Att främja demokrati och mänskliga rättigheter har sedan länge varit ett prioriterat område för svenska myndigheter. Det är regeringen tillsammans med den statliga och kommunala förvaltningen som har ansvaret för att se till att mänskliga rättigheter inte kränks. Men även andra aktörer inom det civila samhället bidrar givetvis till att främja och skydda mänskliga rättigheter. (Källa: <http://www.manskligarattigheter.se/>)

Under åren 2015-2017 pågår en satsning inom den kommunala verksamheten som syftar till att stärka respekten och öka kunskapen om hur mänskliga rättigheter kan se ut i praktiken. Bland förvaltningarna i Göteborgs stad har Social Resursförvaltning tilldelats ett särskilt ansvar att driva arbetet framåt. Visionen för arbetet har rubriken "Göteborg ska vara en jämlik stad".

Som en del av aktiviteterna kring jämlikhet och jämställdhet har Integrationscentrum (IC) under 2016 valt att närmare undersöka hur deltagarna i samhällsorientering relaterar och förhåller sig till detta. Under våren har tre av totalt sex gruppintervjuer gjorts i språkgrupperna arabiska, somaliska och dari. Intervjuerna delas upp i män respektive kvinnor och pågår under en timma. Männerna har intervjuats av en man och kvinnorna av en kvinna. Syftet med fokusgrupperna var att få en bild av hur väl IC lyckas förmedla kunskap om hur jämställdhet förverkligas/fungerar i Sverige samt att ta reda på hur deltagarna resonerar kring följande: Vad innebär jämställdhet? Jämställdhet i klassrummet Hur upplevs jämställdhet i vardagen?

Vad innebär jämställdhet?

Vi ville ta reda på hur deltagarna uppfattar värdet av jämställdhet och bad grupperna beskriva vad jämställdhet innebar för dem. Flera män svarar kortfattat, *allas lika rättigheter, likvärdighet inför lagen, rättvisa, lika värde, kvinnor och mäns lika rättigheter*. Några kvinnor utvecklar svaren och formulerar exempel som utgår från dem själva eller kvinnors rättigheter:

"Jämställdhet för mig är att jag kan få möjligheter efter vad jag kan och vill och inte utifrån kön eller annat. Kvinnor kan gå ut och arbeta och studera."

"Jämställdhet för mig är att min man och jag tar lika stort ansvar för hem och barn."

"Att jag kan uttrycka mig och påverka och förändra och hitta det som jag vill göra utan problem. Att han också kan ta hand om barnen och hon också."

Flera reflekterar kring jämställdhet utifrån jämförelser med Sverige och hemlandet. En arabisktalande kvinnoröst säger

”Här i Sverige är jämställdhet inte bara ord och en lag utan också verklighet. Om jämställdhet finns på riktigt så lyfter det hela samhället och varje individ. Så att alla kan känna sig trygga.”

En daritalande man säger att det är stor skillnad mellan Afghanistan och Sverige och att det är bättre här. Det är oklart om och i så fall vilken utsträckning kursen i samhällsorientering har förändrat deras uppfattning om jämställdhet. Flera arabisktalande män säger dock att kursen inte har förändrat deras tänkande i större grad utan att de flesta kände till begreppet sedan tidigare. Några menar dock att kursen har bidragit till ökad förståelse för begreppet utifrån svensk kontext och att man ofta återkom till ämnet flera gånger under kursen. Men det framkommer också att man lärt sig en del nytt.

”Det var viktigt att diskutera sex, att båda parter måste vilja ha sex. En man kan inte bara tvinga sig på eller kräva sex i en relation.” (Daritalande man).

”Vi fick veta det är helt okej att två personer av samma kön har rätt att gifta sig med varandra, att det är lag och att vi måste respektera det.” (Arabisktalande kvinna).

”Vi fick veta att kvinnor har rätt att arbeta och vara precis som män och ta del av samhället och inte bara vara hemma.” (Arabisktalande kvinna).

”Vi har lärt oss att kvinnor och män är jämställda och att kvinnor kan gå ut och arbeta och studera. Att kvinnor och män är jämlika att göra det de vill.” (Somalisktalande kvinna).

Jämställdhet i klassrummet

Undervisning på temat jämställdhet bör självklart leva upp till en jämställd undervisning. Vi ville därför ta reda på hur deltagarna uppfattar undervisningen. Skiljer sig undervisningen beroende på om det är en kvinnlig eller manlig samhällsinformatör? Upplever både män och kvinnor att man får komma till tals? Hur värderas ens åsikt? Hur arbetar läraren för att uppnå en jämställd undervisning?

Grupperna upplevde ingen skillnad på undervisningen beroende på om det var en manlig eller kvinnlig samhällsinformatör och relaterar till att det är kunnigheten som är i centrum, inte könet. Den kvinnliga arabisktalande gruppen påtalade särskilt att informatören var bra på att bjuda in till samtal och att få alla att prata.

En daritalande kvinna upplever att miljön i klassrummet var familjär och att alla visade varandra respekt under diskussionerna.

De upplever att både män och kvinnor pratar lika mycket men i olika grad beroende på ämne. Två manliga grupper säger att kvinnor pratar mer när det handlar om barn och familj medan männen pratar mer när det kommer till politik och arbete. Flera kvinnliga deltagare säger att de uppskattar att lektionen om jämställdhet är med kvinnor och män tillsammans.

”Det är bra att alla deltagare diskuterar ämnet tillsammans istället för kvinnor för sig och män för sig. Det är bra så att vi förstår vad alla tänker.” (arabisktalande kvinna)

"Ja vi vill diskutera med dem och vi kan dela erfarenheter och lära av varandra. När jag går ut från lektionen och sitter på spårvagnen så tänker jag på diskussionerna och på vad killarna sagt och vad jag lärt mig."
(somalisktalande kvinna)

En daritalande man uttrycker att han tycker att kvinnorna hade svårare att vänja sig vid idéerna om jämställdhet eftersom de måste ändra mer på sig än männen för att det ska bli mer jämställt.

Hur upplevs jämställdhet i vardagen?

Hur upplever deltagarna sin vardag utifrån sitt kön? Har män något att vinna på ökad jämställdhet?

Referat av en diskussion mellan arabisktalande män: Flera män menar att en modern man är för jämställdhet och att män bör ta mer ansvar för hem, barn, städning och matlagning. Andra menar att detta inte är nödvändigt. En person menar att kvinnor missuppfattar jämställdhetsbegreppet vilket leder till slitningar i relationer och ibland skilsmässa. Han menar att det blir jobbigt för kvinnor om de både ska arbeta heltid och ha ansvaret för hem och barn. Männen borde därför arbeta mer. Andra argumenterar emot det och anser att det inte är jämställdheten som är problemet utan mäns reaktioner på den. Ännu en person säger att ingen kan med säkerhet säga varför ett par skiljer sig, det är väldigt personligt.

(arabisktalande kvinnor) Kvinnorna på samma språk menar att många av männen ännu inte tagit till sig förståelsen för jämställdhet och ger exempel på situationen i hemmet.

"En man i klassen sa att hans fru var en drottning och att hon inte får jobba. Läraren sa då till honom att hon är inte är en drottning när hon diskar och lagar mat åt honom".

"Man måste lära dem att vara med en svensk kvinna så att de kan lära sig tvätta och ta hand om hemmet. När jag var gift hjälpte han inte till med någonting för hans mamma har lärt honom att han är en man som inte behöver göra någonting.

"Min man hjälper mig ingenting så jag är helt slut på kvällen. "

(somalisktalande män) Intervjuaren tar upp Göteborgs stads politiska mål och nämner som exempel att arbetet i hemmet ska bli mer jämställt, och frågar därefter om män har något att vinna på jämställdhet. Flera män tycker detta är självklart. Samtidigt menar några att religionen föreskriver att mannen och kvinnan i en relation ska dela 50-50 på uppgifterna men att vissa uppgifter är könsbestämda. De menar att enligt somalisk kultur så har män och kvinnor olika ansvarsområden, och att både män och kvinnor i regel är överens om detta och att varje familj själva avgör hur fördelningen görs.

(Dari) För flera manliga deltagare är det självklart att parterna i en relation delar lika på allt som behöver göras. De påtalar också att det kan vara svårt för partners som kommer direkt från Afghanistan att förstå jämställdheten i Sverige, att det tar tid och att man måste få utbildning. Flera deltagare menar att de numera delar mer lika på hemarbete som städning, inköp och ta

hand om barnen. En person säger att samborelationer var något nytt för honom men han tycker detta är en väldigt bra relationsform.

Kvinnorna tycker att det är positivt att det är mer jämställt i Sverige och menar att det finns möjligheter till att studera och jobba som inte fanns i hemlandet. *"Här är det inte så att männen jobbar och kvinnor är hemma. Här är båda delaktiga. "*

Hur ser ni på framtiden?

"Vi måste vänja oss vid det svenska livet. Lära oss språket och få ett jobb. Jag vill gärna ha en praktikplats och lära mig språket. Vi vill klara våra liv genom att gå ut och arbeta och försörja oss. Jag ska bli läkare. Först undersköterska och sen sjuksköterska och sen läkare. " (Somalisktalande kvinna)

"Det viktiga är att vi ska kunna studera, att vi ska lära oss svenska och komma in i det svenska samhället. "
(Daritalande kvinna)